

their tasks most efficiently, in particular, to provide administrative services. The purpose of the ministries reformation is to strengthen the institutional capacity of the ministries to formulate the state policy in the areas defined by the Cabinet of Ministers of Ukraine, the implementation of which is entrusted to the Cabinet of Ministers of Ukraine by the Constitution and laws of Ukraine, as well as, if necessary, the delimitation of functions in the formation and implementation of state policy.

Key words: *administrative reform, optimization, public administration, central executive authorities, Cabinet of Ministers of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine, President of Ukraine.*

Стаття надійшла 17 грудня 2018 р.

УДК 342.95(477)

**Д. І. Йосифович,
В. М. Братковський**

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ КЕРІВНИКІВ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ЗА НЕЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПОВІЩЕННЯ ВІЙСЬКОВОЗОБОВ'ЯЗАНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПРО ЇХ ВИКЛИК У ВІЙСЬКОВІ КОМІСАРІАТИ В ПРОЦЕСІ МОБІЛІЗАЦІЇ

Розглянуто проблемні питання притягнення керівників підприємств, установ та організацій до адміністративної відповідальності за незабезпечення оповіщення військовозобов'язаних працівників про їх виклик у військові комісаріати в процесі оголошеної мобілізації.

Доведено, що в Україні немає єдиної судової практики вирішення порушеного питання. Запропоновано вважати, що у період оголошеної мобілізації за невиконання законодавчо закріплених обов'язків, які визначені у Законі України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», адміністративна відповідальність для керівників підприємств, установ та організацій повинна наставати виключно за ст. 210-1 «Порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію» Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Ключові слова: *мобілізація, адміністративна відповідальність, керівник юридичної особи, адміністративне стягнення, військовий комісаріат, військовий обов'язок.*

Постановка проблеми. Для виконання мобілізаційних планів з набору військовозобов'язаних на військову службу в процесі

мобілізації держава в особі компетентних органів державної влади застосовує різноманітні важелі впливу на громадян для їх виклику у військові комісаріати. На практиці задля повноцінного виконання мобілізаційних планів військові комісари часто залучають керівників юридичних осіб для виконання покладеного на них обов'язку щодо оповіщення працівників, які працюють на відповідних підприємствах, в установах та організаціях, про їх виклик у військові комісаріати.

Наприклад, військовий комісар Харківської області Д. Маліцький у інтерв'ю газеті «Слобідський край» зазначив, що з початку оголошення мобілізації, станом на початок 2015 р., подано заяви на розшук 646 громадян, які ухиляються від мобілізації. Із них по Харкову – 379, по районах – 267. Тих, хто напругу відмовився отримувати повістки, – 54. Вісім у Харкові та 46 в області. З метою поліпшення цієї статистики військові комісаріати вручають повістки на підприємствах, але й тут трапляються випадки ухилення [1].

На практиці у схожих правових ситуаціях суди неоднозначно вирішують питання щодо притягнення керівників юридичних осіб до адміністративної відповідальності за незабезпечення оповіщення працівників про їх виклик у військові комісаріати в період оголошеної мобілізації. Тому нині проблемним і не до кінця вирішеним залишається питання стосовно можливості притягнення керівників або інших відповідальних за військово-облікову роботу посадових осіб, що працюють на підприємствах, в установах та організаціях, до адміністративної відповідальності за ст. 210-1 «Порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію» Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) [2] за незабезпечення оповіщення працівників юридичних осіб про їх виклик у військові комісаріати в процесі мобілізації.

Стан дослідження. Окремі проблемні питання, що стосуються притягнення керівників підприємств, установ та організацій до адміністративної відповідальності за незабезпечення оповіщення військовозобов'язаних працівників про їх виклик у військові комісаріати, у своїх працях досліджували такі науковці: П. П. Богуцький, О. С. Володавська, Г. О. Гозуватенко, Є. І. Григоренко, Я. І. Євсюкова, М. І. Іншин, Р. А. Калюжний, В. М. Комарницький, В. В. Крутов, В. А. Ліпкан, О. М. Морозов, В. І. Пашинський, С. В. Петков, М. М. Прохоренко, О. М. Сарнавський, Д. В. Талалай, М. М. Тищенко, М. С. Туркот, О. М. Хімич, Ю. С. Хоббі, М. І. Шопіна та ін. Однак питання, що стосуються притягнення керівників юридичних осіб до адміністративної відповідальності за незабезпечення оповіщення військовозобов'язаних працівників про їх виклик у військові

комісаріати у процесі оголошеної мобілізації, досліджувалися недостатньо.

Метою статті є комплексне дослідження проблемних питань, що стосуються притягнення керівників та інших відповідальних за військово-облікову роботу посадових осіб до адміністративної відповідальності за незабезпечення оповіщення військовозобов'язаних працівників про їх виклик у військові комісаріати у процесі оголошеної мобілізації.

Виклад основних положень. Відповідно до українського законодавства, керівників або інших відповідальних за військово-облікову роботу посадових осіб, що працюють на підприємствах, в установах та організаціях будь-якої форми власності за невиконання належно розпоряджень військових комісарів щодо оповіщення підлеглих працівників про їх виклик до військових комісаріатів, можна притягнути і до адміністративної, і до кримінальної відповідальності.

В. О. Навроцький правильно зазначає, що у чинному законодавстві трапляються непоодинокі випадки, коли за певні діяння відповідальність передбачена водночас і в КУпАП за адміністративне правопорушення, і в Кримінальному кодексі України – за злочин [3, с. 495].

Не конкретизуючи особливості притягнення посадових осіб, які працюють на підприємствах, в установах та організаціях, до кримінальної відповідальності за ст. 114-1 «Перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань» Кримінального кодексу України [4], пропонується виокремити проблемні питання, що регламентуються ст. 211-4 «Незабезпечення сповіщення військовозобов'язаних і призовників про їх виклик у військові комісаріати, перешкода їх своєчасній явці на збірні пункти чи призовні дільниці» КУпАП [2], та запропонувати шляхи їх вирішення.

Основним нормативно-правовим актом, що регулює порядок проведення мобілізації, є Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію». У ст. 21 цього закону визначено обов'язки підприємств, установ і організацій щодо проведення мобілізаційної підготовки та мобілізації.

Відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 21 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», «підприємства, установи і організації зобов'язані забезпечувати своєчасне прибуття працівників, які залучаються до виконання обов'язку щодо мобілізації, на збірні пункти та до військових частин» [5].

Необхідно зазначити, що в судовій практиці немає однозначності щодо вирішення питання про можливість притягнення за недо-

тримання вимог п. 6 ч. 1 ст. 21 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» керівників та відповідальних за військово-облікову роботу посадових осіб, що працюють на підприємствах, в установах і організаціях будь-якої форми власності, до адміністративної відповідальності лише за ст. 211-4 «Незабезпечення сповіщення військовозобов'язаних і призовників про їх виклик у військові комісаріати, перешкода їх своєчасній явці на збірні пункти чи призовні дільниці» КУпАП. В судовій практиці трапляються випадки, коли за аналогічні правопорушення керівників юридичних осіб притягають до адміністративної відповідальності за ст. 210-1 «Порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію» КУпАП, санкція якої для посадових осіб підприємств, установ та організацій встановлюється у вигляді накладення штрафу в розмірі від тридцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та є значно суворішою за санкцію ст. 211-4 КУпАП, яка регламентує накладення на керівників юридичної особи штрафу в розмірі від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Так, відповідно до змісту постанови Орджонікідзевського районного суду м. Харкова від 17 вересня 2015 р., позивач, ОСОБА_3, звернувся до суду з адміністративним позовом до відповідача, в якому просив суд визнати дії військового комісара Орджонікідзевського РВК полковника ОСОБА_4 щодо складення постанови від 20.07.2015 р. № 223-1п стосовно притягнення ОСОБА_3 до адміністративної відповідальності за порушення ст. 211-4 КУпАП та накладення штрафу в розмірі 51,00 грн незаконними; скасувати постанову військового комісара Орджонікідзевського РВК від 20.07.2015 р. № 223-1п щодо притягнення ОСОБА_3 до адміністративної відповідальності за порушення ст. 211-4 КУпАП та накладення штрафу в розмірі 51,00 грн.

Судом зазначено, що керівники або інші відповідальні за військово-облікову роботу посадові особи підприємств, установ, організацій і навчальних закладів, зобов'язані проводити оповіщення військовозобов'язаних щодо виклику останніх до військового комісаріату у зв'язку із мобілізацією.

Показання свідків не спростовують доводів позивача. Позивач у позові не заперечує, що 24.06.2015 р. о 10-30 год на прохідній ПрАТ «Хладопром» завідуючою сектором було отримано листа з проханням забезпечити оповіщення військовозобов'язаних працівників указанного підприємства та забезпечити їх явку до 26.06.2015 р. до Орджонікідзевського РВК. Явка працівників не була забезпечена, повідомлення від 25.06.2015 р. про неможливість забезпечити явку спрямовано на адресу військового комісара лише 30.06.2015 р., як

вбачається з копії квитанції. Тобто директором ПрАТ «Хладопром» не було забезпечено на вимогу військового комісаріату сповіщення військовозобов'язаних і призовників про їх виклик у військові комісаріати. Тому суд доходить висновку про наявність у діях позивача складу адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 211-4 КУпАП [6].

Схожою є позиція Личаківського районного суду м. Львова, який своєю постановою від 03 липня 2015 р. зазначив, що позивач ОСОБА_4 звернувся до суду з адміністративним позовом до Галицько-Франківського об'єднаного районного військового комісаріату м. Львова про скасування постанови №116 від 18.05.2015 р. у справі про адміністративне правопорушення.

Свої вимоги позивач мотивує тим, що ним як керівником підприємства належно виконано вимогу військового комісаріату про оповіщення військовозобов'язаних і призовників про їх виклик у військові комісаріати з числа військовозобов'язаних працівників ВАТ «Троттола», шляхом видання та оприлюднення наказу № 22 від 24.04.2015 р. про забезпечення своєчасного прибуття працівників ВАТ «Троттола», які залучаються до виконання обов'язку щодо мобілізації.

Як вбачається з протоколу про адміністративне правопорушення, позивача притягнуто до відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 211-4 КУпАП, у зв'язку з незабезпеченням на вимогу військових комісаріатів сповіщення військовозобов'язаних про їх виклик.

Судом підтримано позицію військового комісара про те, що в період мобілізації адміністративна відповідальність за несвоєчасне сповіщення керівниками юридичних осіб військовозобов'язаних працівників повинна наставати за ст. 211-4 «Незабезпечення сповіщення військовозобов'язаних і призовників про їх виклик у військові комісаріати, перешкода їх своєчасній явці на збірні пункти чи призовні дільниці» КУпАП [7].

Необхідно зазначити, що в судовій практиці є й інші правові позиції щодо вирішення питання про притягнення керівників або відповідальних осіб за військово-облікову роботу, що працюють на підприємствах, в установах та організаціях будь-якої форми власності, до адміністративної відповідальності за незабезпечення оповіщення працівників про їх виклик у військовий комісаріат у період проведення мобілізації.

Так, постановою Іллічівського міського суду Одеської області від 20 квітня 2016 р. встановлено, що ОСОБА_1 звернувся з позовом

до військового комісара Іллічівського міського комісаріату С. В. Довганя, в обґрунтування якого вказав, що від 26.02.2016 р. він був притягнений до адміністративної відповідальності за ч. 1 ст. 210-1 КУпАП та накладено стягнення у вигляді штрафу в розмірі 170 грн.

Дослідивши матеріали справи та вислухавши пояснення сторін, судом встановлено такі факти і відповідні їм правовідносини.

На адресу ПАТ «АДМ» 20.01.2016 р. направлено лист Іллічівським міським військовим комісаріатом № 1/78 щодо оповіщення восьми працівників зазначеного підприємства. До листа надані повістки про виклик військовозобов'язаних до ІМВК. У повістках був зазначений строк явки – 25.01.2016 р.

27.01.2016 р. на адресу ІМВК надійшов лист за підписом технічного директора (уповноваженої особи за довіреністю) ОСОБА_1, згідно з яким підприємство в особі технічного директора повернуло повістки без їх фактичного вручення.

За вказані дії 15.02.2016 р. стосовно ОСОБА_1 було складено протокол про адміністративне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 210-1 КУпАП.

Суд вважає, що в діях ОСОБА_1 формально є склад адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 210-1 КУпАП, однак, враховуючи викладені позивачем обставини вчинення правопорушення про те, що фактично повістки до ІМВК не повернуто та те, що воно є малозначним, то вважає за необхідне провадження по адміністративній справі закрити [8].

Як бачимо, у цьому випадку суд вважає, що керівники підприємств, установ, організацій у період проведення мобілізації зобов'язані нести адміністративну відповідальність за ст. 210-1 «Порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію» КУпАП за неоповіщення працівників про їх виклик у військові комісаріати.

Схожою є позиція Кривоозерського районного суду Миколаївської області від 06 серпня 2015 р., який своєю постановою встановив, що 01 липня 2015 р. ОСОБА_1 звернувся до суду з адміністративним позовом до Кривоозерського районного військового комісаріату Миколаївської області, оскарживши постанову № 34 від 23 червня 2015 р. у справі про адміністративне правопорушення, якою його притягнуто до адміністративної відповідальності за ч. 1 ст. 211-4 КУпАП та накладено адміністративне стягнення в вигляді штрафу.

23.06.2015 р. приблизно о 11 год мобілізаційна група в складі військового комісара Кривоозерського РВК ОСОБА_2, солдата

РВК ОСОБА_3, представника Кривоозерського РВ УМВС України ОСОБА_4 прийшли за місцем здійснення підприємницької діяльності позивача по вулиці Поштової, 41 в смт. Криве Озеро для оповіщення працівників, які працюють у позивача за трудовими угодами й є військовозобов'язаними, про виклик їх у районний військовий комісаріат шляхом вручення їм повісток, які мали виписуватись на місці.

Указані обставини в судовому засіданні підтвердили свідки ОСОБА_3, ОСОБА_4, які також стверджували, що на пропозицію військового комісара повідомити прізвища, ім'я та по батькові найманих працівників позивач відреагував грубо, із застосуванням нецензурних слів вимагав надати нормативні документи, інформації про працюючих у нього найманих працівників не надав, що унеможливило залишити йому як керівнику сповіщення про виклик останніх до районного військового комісаріату, вручення яких він як керівник повинен був забезпечити, внаслідок чого військовим комісаром на позивача був складений протокол про адміністративне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 211-4 КУпАП.

Відповідно до даних протоколу № 34 від 23.06.2015 р., суть правопорушення полягало в тому, що ОСОБА_1 не забезпечив сповіщення військовозобов'язаного ОСОБА_5.

Окрім того, суть правопорушення, викладена у протоколі про адміністративне правопорушення і в постанові № 34 у справі про адміністративне правопорушення, різняться між собою, не зазначено конкретно, які дії позивача підтверджують незабезпечення ним як керівником сповіщення військовозобов'язаного, та якого саме, про виклик його у військовий комісаріат, що свідчить про те, що об'єктивна сторона адміністративного правопорушення не розписана відповідно до вимог закону, крім того, в постанові є посилання на порушення нормативного акта – Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», за що адміністративна відповідальність передбачена ст. 210-1 КУпАП.

Водночас суд зазначає, що дії позивача були протиправними, однак їх кваліфікація проведена неправильно [9].

Як бачимо, в судовій практиці немає єдиної позиції щодо вирішення питання про притягнення до адміністративної відповідальності в період проведення мобілізації керівників підприємств, установ, організацій будь-якої форми власності за незабезпечення оповіщення військовозобов'язаних працівників про їх виклик у військові комісаріати.

Так, за аналогічні за своїм складом адміністративні правопорушення, суди та військові комісаріати накладають штрафи, що передба-

чені ст. 210-1 «Порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію» КУпАП або ст. 211-4 «Незабезпечення сповіщення військовозобов'язаних і призовників про їх виклик у військові комісаріати, перешкода їх своєчасній явці на збірні пункти чи призовні дільниці» КУпАП.

Така ситуація є неприпустимою, тому вважаємо, що у період оголошеної мобілізації за невиконання законодавчого обов'язку, який визначений у Законі України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», адміністративна відповідальність повинна наставати виключно за ст. 210-1 «Порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію» КУпАП.

Враховуючи, що пп. 5, 6 ч. 1 ст. 21 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» передбачено, що підприємства, установи і організації зобов'язані сприяти військовим комісаріатам у їх роботі в мирний час і під час мобілізації; забезпечувати своєчасне прибуття працівників, які залучаються до виконання обов'язку щодо мобілізації, на збірні пункти та до військових частин [5], то, на нашу думку, адміністративна відповідальність за незабезпечення оповіщення військовозобов'язаних працівників про їх виклик у військові комісаріати в період оголошеної мобілізації повинна наставати виключно за ст. 210-1 «Порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію» КУпАП.

Висновки. Нині в судовій практиці немає однозначності стосовно вирішення питання про притягнення керівників і відповідальних осіб за військово-облікову роботу, що працюють на підприємствах, в установах та організаціях, до адміністративної відповідальності за незабезпечення оповіщення військовозобов'язаних працівників про їх виклик у військові комісаріати в період проведення мобілізації. За аналогічні за своїм складом адміністративні правопорушення в одних випадках винних осіб притягають до адміністративної відповідальності за ст. 211-4 «Незабезпечення сповіщення військовозобов'язаних і призовників про їх виклик у військові комісаріати, перешкода їх своєчасній явці на збірні пункти чи призовні дільниці» КУпАП, в інших – за ст. 210-1 «Порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію» КУпАП.

Для уникнення спірних ситуацій, запропоновано встановити, що за невиконання законодавчо закріплених обов'язків, які визначені у Законі України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», адміністративна відповідальність для керівників підприємств, установ та організацій повинна наставати виключно за ст. 210-1 «Порушення

законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію» КУПАП.

1. Пирлик І. Які підприємства Харкова ухиляються від мобілізації. Інформація облвійськомату. Матеріали з газети «Слобідський край». URL: <http://www.slk.kh.ua/news/vlada/yaki-pidpriyemstva-kharkova-ukhilyayutsya-vid-mobilizatsiyi-informatsiya-oblviyskomata.html/sortUp/print>

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 80731-X. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

3. Новроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації: навч. посібник. К.: Юрінком Інтер. 2006. 704 с.

4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

5. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21.10.1993 р. № 3543-XII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3543-12>

6. Постанова Орджонікідзевського районного суду м. Харкова від 17 вересня 2015 р. у справі № 644/7876/15-а. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/50588222>

7. Постанова Личаківського районного суду м. Львова від 03 липня 2015 р. у справі № 463/2504/15-а. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/46402665>

8. Постанова Іллічівського міського суду Одеської області від 20 квітня 2016 р. у справі № 501/536/16-а. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/57511260>

9. Постанова Кривоозерського районного суду Миколаївської області від 06 серпня 2015 р. у справі № 479/716/15-а. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/48016761>

Yosyfovych D. I., Bratkovsky V. M. Administrative responsibility of the leaders of legal entities for not providing a notification of people liable for military service about their summons to the military commissariats in the process of mobilization

It is noted that according to the Ukrainian legislation, the heads or other officials responsible for the military record-keeping of officials working in enterprises, institutions, organizations of any form of ownership for failing to comply properly with the instructions of military commissars regarding the notification of subordinate workers about the call to military commissariats can be drawn both to the administrative and to the criminal liability.

In the article the problem questions of attracting of leaders of enterprises, establishments and organizations, are considered to administrative responsibility for unproviding of notification of liable for military service workers about their call in soldiery commissariats in the process of the declared mobilization.

It is proved that Ukraine has no common jurisprudence to resolve this issue, because there are cases when the leaders of legal entities are brought to administra-

tive liability for similar offenses according to the Article 210-1 «Violation of legislation on defense, mobilization training and mobilization process» and of Article 211-4 of Code of Ukraine on Administrative Offenses.

This sanction is established in the form of imposing a fine for officials of enterprises and organizations in the amount from thirty to one hundred non-taxable minimum incomes, and is considerably stricter than the sanction of Article 211-4 of the Code of Ukraine on Administrative Offenses, which regulates the imposition of fines on the heads of legal entity in the amount from one to three non-taxable minimum incomes of citizens.

It is suggested to assume that in the period of declared mobilization for non-fulfillment of legally stipulated duties, which are defined in the Law of Ukraine «On mobilization preparation and mobilization», administrative responsibility should come exclusively under Article 210-1 «Violation of legislation on defense, mobilization training and mobilization process» of the Code of Ukraine on Administrative Offenses.

Key words: *mobilization, administrative responsibility, the head of the legal entity, administrative penalty, military commissariat, military duty.*

Стаття надійшла 24 жовтня 2018 р.

УДК 342.95

М. В. Ковалів

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА В ПРАВООХОРОННІЙ СФЕРІ ТА ЗМІСТ ЇЇ ЕЛЕМЕНТІВ

Розглянуто питання державної служби в правоохоронній сфері. Загально охарактеризовано систему державної служби в правоохоронній сфері як єдиного соціально-правового явища.

Зазначено, що сутність і зміст системи державної служби в правоохоронній сфері, її соціальне призначення детерміновані насамперед зовнішнім середовищем функціонування, яке охоплює специфічні суспільні відносини, пов'язані з захистом інтересів особи, суспільства та держави від різних загроз адміністративно-деліктного, кримінального, природного й техногенного характеру.

Водночас у структурі суспільних відносин, урегульованих нормами права й охоронюваних державою, виокремлено групу суспільних відносин, що мають особливе соціальне значення та охороняються спеціальними правовими заходами. Розкрито зміст діяльності правоохоронних органів держави, уповноважених на здійснення контролю за дотриманням законодавства.

Ключові слова: *державна служба, правоохоронні органи, правоохоронна система, державна безпека, правопорядок, органи державної влади.*